Голос Ватры

ВЫДАНЯ ПОСВЯЧЕНЕ ЛЕМКІВСКІЙ ВАТРІ І КУЛЬТУРНІЙ ДІЯЛЬНОСТИ ЛЕМКІВ 18.07.1986

В СОНЦЯ ПРОМІНЮ І В ЗЛИВІ ВЕЛИКІЙ

„Ніт! То не была навет злива.То была Лемковина. Одозвала ся до народа, заговорила до нашых сердец,барз бідных, споневераных і зарыдала гіркыма слезами, так,як матері плачут, коли судьба одорве дороге жытя од сімейства несподівано, нагло".

(Александра Шиплей)

Бояв єм ся хмар.Коли быв єм маленькым іщы хлопцьом, коли мав єм іщы барз дуже часу на думкы - свобідны птахы, пасучы коровы,клав єм ся серед трав над лінивом Шпротавом і смотрів на хмары. Знав єм уж втовды Русенковы хмары, што „од Тячева, Ужгорода, з вісточком од нашых" плынут. Білы, спокійны, мирны, коханы хмары - гуси. Але тых реальных, з дітинства єм ся все бояв. Здавало ся мі, што впадут на мя,присядут як астряб, обмотают як періном, задусят.Одвертав єм ся втовды лицьом до землі і старав о них забыти... жебы зас, за хвилю піднести очы гу небу і смотріти... на хмары.

Кожда досконаліст свойом велькістю зневалят маленькє, немічне істніня, якым є жытя єдного чловека. Аж в гурті, в розуміючым і шануючым ся суспільстві, немічна чловеча єдиниця може почути ся корысном частином великой досконалости.

Коли над III Лемківском Ватром небо затягнуло ся хмарами, так чорныма, же аж страшныма, коли надышла злива велика, так велика, што аж незрозуміла в карпатскым климаті, проявила ся досконаліст, розуміючого ся, чесного і великого в своій маленькости ватряного братства. Богыня нашых предків - Лада, носила душу просторами,коли смотріло ся на розсміяны молоды лиця. Тота веселіст на фоні чорного неба была так автентычна,переконуюча, што росла і росла в чловеку віра.Же Лемківска Ватра є трафленом імпрезом. Росло переконаня, же тоты молоды лемкы, вчера іщы розтрачены в судженій штоденности, носят в собі великы серця, же - як мали мы надію в слові з першого „Голосу Ватры"- одбодачают ся.

І ту, раз іщы,так,як во спомненій наший перший газеті, звернеме ся до Вас - наймолодшы, молоды і сивенькы лемківскы душы. Прійдте! А може мудрійше повісти буде - не одыйдте, бо в хвили, коли берете до рук „Голос Ватры" - Вы уж пришли. Отже - не одыйдте! Як сплынули з першым дощом на попередній Ватрі слабшы (на щестя нечисленны) з нас.

В сонця промінях і в зливі великій вірны останте Лемківскій Ватрі і одурілий наший Доли. Може Лемковина раз іщы заплаче, а може... Може повірит в нас і розосміє ся веселым,воскресным сонцьом.

(м)

Walter Maksimovich
Digitally signed by Walter Maksimovich
DN: cn=Walter Maksimovich, o=www.lemko.org, ou, email=walter@lemko.org, c=US
Date: 2010.02.17 23:28:46 -05'00'

З ЛИСТІВ О ВАТРІ

Ішовем на Ватру, бом ся сподівав там найти своіх культуралних люди, а тамем споткав оваляних в бовоті як свині.(...) Ви виберайте на Ватру ліпший час, жеби не ляво і в „Голосі Ватри" не пиште того русофілского „ы", бо оно не наше.(...) Шкода жем стратив гроши.Таку Ватру як найшибше забити.

Петро Ревак
Гронжино, вой. Слупск

...

Шановний Пане Петре! Не маючы силы діяня на тото „жеби не ляво", з редакторского обовязку одповідаме лем односно„писовні".Отже,по лемківскы „забыти", то - „zapomnieć", а „забити", то - „zabić . Не забивайте Ватры. „Лятя","дощ" не підлігают карі смерти.

***

Wspominam mocno "Watry", na których miałem szczęście się znaleźć i owe krótkie spotkania z Wami - Łemkami. To jakoś odrobinę dziwne, ale właśnie tam , w górach i pomiędzy Wami czułem się trochę bardziej sobą niźli w miejskiej codzienności ulic i pędu.

Mam nadzieję, że jeszcze niejedna " Watra" się odbędzie i będziemy mogli dłużej i pełniej porozmawiać.(...)

Zapewne przeczytałeś artykuł Agaty Blei w " Polityce ", napisany o tegorocznej " Watrze". Byłbym rad, gdybyś zechciał mi napisać, co myślisz na jego temat. Jakoś nie bardzo mi on pasuje. Tak jakby pani redaktor sama nie wiedziała, czego szukała i co ma myśleć.

Mirosław Karolak -
K a l i s z

***

Мій друг з Сындрановы Федор Гоч зробив мі милу несподіванку, прислав „Голос Ватры", котрий мене потішыв. То якбы перша квітка на пропаленій карпатскій землі після довгой,морозной зимы, предвіщает весну, котрой лемкы дост довго ждали.(...)

Вам, дорогы краяне велика чест і признательніст, же сте запалили „Ватру" в серци народа, а обовязком кождого лемка - шмарити кус дров, абы „Голос Ватры" было чути і было видно далеко, абы оген нигда не погас.(...)

Міцно тисну Вашы руки і жычу велького успіха в благородній роботі, на славу і чест нашого племени.

Петро М. Когутов -
Л ь в і в

1856–1916–1986

ІВАН ФРАНКО

Геній украінского народу. Писменник, вчений, культурний і політычний діяч. Вродив ся 27 серпня 1856р. в Нагуевичах на Львівщыні.Сын селянина - коваля, скоро осиротів і вшытко, што в жыто осягнув, лем собі завдячував. Вязненый, звільняный з Університету,а пізнійше - зо займуваных посад, терпів нуждом доптаных ідеалів і том найгорчійшом - нуждом недостатку. Помимо так несприяючых жытьовых обставин, створив парудесят томів перлин літературы і прац наукових. Міцный духом, але слабый здоровйом, вмер 28 мая 1916 року. Незмірно цінны сут праці Франка з історії і теорії літературы, фольклористыкы і етнографії. І ту, для Його памяти, глубокій поклін од лемків. За таки праці,як хоцьбы „Карпаторуське письменство XVII-XVIII вв.".

Веснянки

V

Земле, моя всеплодющая мати,
Сили, що в твоїй живе глибині,
Краплю, щоб в бою сильніше стояти,
Дай і мені!

Дай теплоти, що розширює груди,
Чистить чуття і відновлює кров.
Що до людей безграничную будить
Чисту любов!

Дай і огню, щоб ним слово налити,
Душі стрясать громовую дай власть,
Правді служити, неправду палити
Вічну дай страсть!

Силу рукам дай, щоб пута ламати,
Ясність думкам - в серце кривди вдучать,
Дай працювать, працювать, працювати.
В праці сконать!

1856–1986

ІВАН КЫЗАК

Лемківскій писменник, выдатний дириґент, композытор, выдавця. Вродиг ся 14 грудня 1856р. в Пакостові на Пряшівщыні. Будучы священником, не ограничыв ся до выконуваня професийных обовязків, а з великым заангажуваньом включыв ся до народной, просвітительской діяльности, продовжуючы традыції будителів – Духновича, Павловича, Добрянского і ін. Выкладав в Рускій Учытельскій Семінарії в Пряшові. Выдав бл. 20 альманахів-календарів, в яких публикував і власны свої поетычны і прозовы творы. Вмер 19 жовтня 1929 року. Поетычна творчість Івана Кызака не сіґат напевно вершын досконалости, прото незмірно цінны і цільны сут його гумореskы, едну з котрых, – „Свідок" – поміщаме в „Голосі Ватры".

Отечество

Люб, дитино, свою рідну краіну!
Люби так, як отца, матір, родину.
Буд вірна ей аж до темного гробу,
Так в радістну, як і во смутну добу.

Котры звізды неба на тя сияли,
Коли тя отец і мати колысали:
То же солнце, ті же звізды сияют
Там, где твої предкове почывают.

Сія земля родит ти хліб насущний,
В зимі, в бурі даст притулок защытний,
В теплой ярі премилий спів пташачий,
Зелены лісы, луги, цвіток пахнячий.

Можеш іти вандровати край світа,
Цілий світ для тебе чужа мачыха,
Тоска назад тя принесе хоть вмерти,
Отечество люб, дитино, до смерти.

Свідок

Кебы я грамотний чоловік был, я бы описа право кума Гаврилы з кумом Ерофейом. Ато, рачат знати, так: од нас до Пряшова далеко. Отец нестарчыл мя до міской школы давати, а до нашой школы ако я зашол, а учытеля не было, або учытель был, а мене не было. Поправді казати, мене більше раз не было, як учытеля, бо або требало іти на поле, або самому не хотіло ся іти, і конец моєму школованю был такий, што я остал неграмотний. Але коли о дачом говорити треба, о такім, што і сам знаю, та уж мені до такого адвоката не треба.

– Же як было право?

Пришол штелюнгар з писмом.

– Што за писмо? – прошу ся.

– За свідка вас кличут на окресний суд, у праві Гаврилы з Ерофейом.

Я уж знал у чому річ.

– Підпиште, – каже – же сте штелюнг одобрали.

– Лем підпиште сами, кажу – не маю окулярів.

Як же ся му признати, же я, выхырений ремесельник писати не знаю.

Я до того часу і не гадав, яку ціну має такий штелюнг.

Вечер прийде ку мі кум Гаврила, выбере з-під гунькы фалат солонины. Жмуркне оком тай ка же: „потім жебы сте нич не виділи". Пізно увечері, як ем брану заперал, надыбал ем кума Ерофея. Выбрал з-під пазухы шунку, таку пахнячу, аж мі слинкы набігли, штовхнув мя локтем, тай каже пошепкы: „повіджте, же сте мя ани не виділи".

Так споміг мене штелюнг на шунку і солонину. Буду мати на Великден, хоч сам ем свин і не бил.

Настал ден суду. О десятій годині роствори ли ся двері до канцелярії окреcного судцы і закричали:

– Кузьма Крутий! Ту есть?

– Гір! – скричал я, аж вікна задзвеніли.

– Станьте ту, перед стіл, – каже мі окресний судца. – Як ваше імя? Якой віры? Де жыете?

Засыпал ня пытанями, же-м не знал, на котре мал одповідати. Як ся так повыпрошал, ем ся кус осміліл і поогляда направо, і наліво. Та виджу, кум Гаврила стоіт наліво од мене, а Ерофей – направо. Як лотрове коло Пилата. Оба з повитыми головами, як бы тепер выйшли з декунку, до котрого тридцятдвійкою стрылили.

– Выпровадте Гаврилу і Єрофея,– каже судца стражникам,– тепер буде свідок выслуханий.

– Не мож дізнати ся – каже судца –хто был зачынщык, хто почал бити ся. Гаврила каже,– Єрофей зачал бійку, Єрофей говорит, же Гаврила был зачынщык. Один на другого складают і посылают ся на вас, як на свідка. Были вы там, памятаете, як то было, як то стало ся?

– Памятаю, вельможний пан судца.

– Не тытулуйте ня вельможным, лем пан судца.

– Прошу понижено, я так думаю, же титула іще никому не пошкодила.

– Но, но, кажіть, што знаете, як то было?

– Ци знаю як было? Памятаю, як бы лем днесь стало ся. То было, прошу понижено на самий Андрийовий стропківскій ярмарок. Знают, же каждий ремесельник зо своім товаром на ярмарок іде. І я был зо своіми корытами. Отец небіжчык, най з Богом спочыват, дость ня одгварял, жебы я корытарйом не был, але не дал ня выучыти на фишкалиюша, остал єм на отцівскым ремеслі.

– Не о ремеслі говорте, але о бійці,як ся стало?

– Лем най капку потерплят, я вшытко потолкую. Перед ярмарком я надовбал, настругал корыта і згодил ся з кумом Гаврилом, жебы мій товар на ярмарок одвіз.

Ой, бо то товар был! Не хвалю ся, але то таки корыта і корытцята, же бы сме не в републіці бывали, і вельможна пані кральовна могла бы в них на колачы заправляти.

– Не хвальте ся звашыми корытами, а говоріть до діла.

– Най ся не рачат противити, я лем святу правду хочу казати.

– Говоріть вже!

– Ярмарок был непланний. Удало ся товары до посліднього продати. І по ярмарку,як то уже звыкло быти,замли мы до Лайбча на потужне.

– Што то потужне? – просит ся судца.

– У Лайбча, рачат знати, така оріховянка, што такой на цілом Словенску не найдете.

– Говоріть вже про бійку!

– Є, тадь мушу зретедельні выповісти, як было, лем най рачат выслухати.

Зашли мы і до Янкеля, бо там выкырена боровічка. Зашли і до апатыкы на капкы, бо кума Єрофейова мадру порушала, жебы єй залічыти.

– Не говоріть ту о мадрі, але о бійці.

– Є, тадь мушу вшытко зретедельні вытолковати.

Подьме мы, кумочку, – кажу Гаврилови,– домів, бо ся на нас смеркне.

– Пойдеме, пойдеме, лем кум Єрофей ішли до крамику купити куколку.

– Ей, – кажу, – тадь і я мушу купити про хлопчыка медівник. – Так з помочю божов позберали мы ся і ішли к домови. На Бледници заставил кум Гаврила коничата, най, каже, – минутку отдыхнут.

Я дораз зрозуміл, што то значыт. Вошол до шынку і розказал по погарику сливовиці.

Розказал і Гаврила, розказал і Єрофей, то уж така газдівска почливіст. Кум Гаврила і Єрофей уж тогды начали голосно бесідувати. Пришли мы щасливо і під Бучыны, зашли до Юрка,але одты не мож было кумів выкликати, бо ся зачали дишпутувати.

З-під Бучын уж не далеко, як од Андрія на великий штацион. Я не міг ся кумів дочекати і пішол пішкы додому. Выйду до хыжы, та жена уж спала. Рачат знати, мам хлопчыска,Юрчо му мено, пятрочний, але екзекутор такий, аж страх.

– Нянь, няньцю, – каже, – та медівник де?

– Ей, хлопче, та в цаністрі остал, на Гавриловым возі.

Рад-нерад, взял палицю до рук і вышол за медівниками,бо хлопчыско бы не мал покоя і до рана.

Ніч была темна, не было видно ничого. Іду по дворі маткаючы з палицьов. Дошол я до містка, што на Буковчыку і іду маткаючы к Гавриловому двору за цаністров, та што чую? Тріскпраск, таке плясканя, як коли бабы прядена перут. А то пысківці были, таки, же аж в мене серце скакало, бо я од послідньой рештаврациі такых пысківців не чул.

– Но та уж раз сме пришли до діла, – каже судца. – Та там сте были?

– Там, пан судца!

– І чули сте?

– Чул, так, як іх тепер.

– Та хто был зачынщык? Котрий ударил перше другого?

– Та уж того я не знам.

– Як же не знаете, коли сте там были притомны?

– Быти, был, але я уж ім казал, же така цмота была, як в засмоленым міху. Не мож было нич видіти. Хоч бы мене вытял дахто, бы єм не зназ, же хто.

– Так чого сте ту пришли, кедь не знате ничого?

– Та бо я, хоч не выходил таки школы, як панове, але тото знам, же за свідка іти – гражданска повинніст!

ОД ВАТРЫ

Тыжден по III Лемківскій Ватрі, 28-го липня, горы зас скликали зо широкого світа велике число лемків. В Ындрановій, при Дуклянскым Перевалі посвячено новопобудувану, першу по війні церков на Лемковині. Урочыстіст возглавляли: Його Блаженство Василий, Митрополит Варшавскій і цілой Польщы, Його Преосвященство Никанор, Єпископ Оломоуцко - Брненьскій і Владыка Лемковины, Його Преосвященство Адам, Єпископ Перемыско - Новосандецкій. Співав хор церковний з Креници.

При вході до церкви вмуровано желізну таблицю, яка голосит, што храм побудувано в памят IIOO -літя місії Апостолів славян - Св.Св.Кірила і Мефодия і IOOO-літя Крещенія Руси. Най же і сама церков, повна народом, діжде свойой парусотлітньой річниці.

♦♦♦

I4 - I5 вересня гостив на Лемковині бойківскій фольклорний ансамбль „Сусідойкы". Выступив в Мокрім, Гладышові і - особливо тепло принятий - в Ганчовій. По выступі в Ганчовій одбыла ся стріча організаторів минулорічной Ватры, на якій піддано дискусиі осягніня, а особливо недотягніня імпрезы.

♦♦♦

Богатий в церковны торжества I985 рік, призначыв ден 2I вересня Розділю, де з участю Його Преосвященства, Владыкы Адама і численного духовенства одбыла ся перша Служба Божа в перенесеній з Бойківщыны забытковій церкви. Співав хор церковний з Бортного.

♦♦♦

I3-го січня, згідно з паролітньом уж традицийом, в найексклюзывнійшым креницкым ресторані „Гавана" організували креничане новорічну забаву, яку - тыж уж традицийно - уважат ся за центральну урочыстіст прашаня Старого і витаня Нового Року на Лемковині. Численно прибыли люде - як повідают - з блиска і з далека. До танців грав естрадний ансамбль „Там-Де-Лем".

Шануючы покін наших предків, - з різдвяныма колядами выступив Ансамбль Пісні і Танця „Лемковина". Отже, оддано „кесарево - кесареви і боже - Богу".

♦♦♦

I9-го січня в Ганчовій і в Гладышові, 26 в Горлицях, 2-го лютого в Креници, выступив з інсценізацийом лемківскій Велиі пн. „Велийне інтермеццо" креницкій церковний хор. Был то словно - музычний монтаж, опертий на мотывах сдноіменного твору Петра Мурянкы.

В днях 8 - I0 лютого хор одбыв турне по Землях Західніх, выступуючы в Лісци, Лігници, Пшемкові і в Рудній. Концерты тішыли ся великым успіхом. Шкода лем, же „Наше Слово" не поділило загального признаня, беручы собі за вершыну чести не друкувати репортажу - рецензиі Ярослава Трохановского, посвяченой тій темі. Робме так дальше, а будеме ся кохати штораз більше.

♦♦♦

Побільшує ся бібліотека сучасной лемківской літературной творчости. За выданыма в остатніх трёох роках збірками Петра Мурянкы, Стефаніі Трохановской, Володислава Грабана, Олены Дуць, взріли в виді друку світло денне „Лемківска ікона" Павла Стефановского (выдана в збільшеним обьемі повторно - на тот раз через СКБП в Варшаві) і „Смак Долі" Семана Мадзеляна (СОВ - Новий Санч). Шкода лем, што в пословію до „Смаку Долі" не пописав ся гуманітарністю і знанями Др Т.М.Трайдос.

♦♦♦

3I марця стрітив ся в Бортнім лемківскій культурний актыв. Выбрано Комітет Організаційний IУ Лемківской Ватры, затверджено програму і місце перепроваджыня імпрезы.

В другій части стрічы піддано дискусиі деякы нечесны і незрозумілы для значной більшости лемків діяня редакциі „Нашого Слова". Згідно признано конечніст пересланя до ГП УСКТ листу-скаргы. Лист підписали вшыткы присутні, в тым великій процент членів УСКТ, з лемками, членами меджевосвідского і головного правліня Товариства включно.

В перерві стрічы учасникы спільно обізріли телевізийну програму „Лемківскій Великден", в якій фонічным підкладом было м.ін. Богослужыня з уділом хору церковного в Ганчовій і вершы Володислава Грабана, Стефаніі Трохановской і Петра Мурянкы.

ДО ВАТРЫ

♦♦♦

26 - 27 квітня Ансамбль Пісні і Танця „Лемковина" перебывав на згрупуваню в Кракові. В поміщынях Краківской Філармоніі Музычне Выдавниче Товариство „Поль-Джаз" награло I4 пісень з репертуару „Лемковины".

В неділю по полудни, 27-го квітня, в концертным залі Філармоніі одбыли ся святкуваня роковин Тараса Г.Шевченка. В художній частині програмы, разом з інчыма ансамблями, выступила в оновленім складі і з новым репертуаром „Лемковина", котру вюв, як завсе - Я.Трохановскій.

ОЛЕНА ДУЦЬ

Зачарувaны

пізно уж
білы птахы
лишают землю
вірність наша
пахне
північным вітром
ближше пригорний
засмученість далеку
веретено кроків босых
в лозинах
затисний пальці
на перлинці
росы
то серце ночы
так радіе
в жмени

Бідны люде

бідны люде
не знают
квитучых вышен
перед порогом
зберают застараність
бідны люде
не звідують ся
по што
бідны люде
подібны до птахів

ВОЛОДИСЛАВ ГРАБАН

До святых

на розвалинах церкви
сів Гарасим
збаршнілы дровна
перечислює

на кресті дрімле
тін місяця
перами птахів простір стріже
необачний вітер
кірилиці слід
арджаво-жовтом смугом значыт

з туману віків
святий Роман
волохів отару іщы едну
жене

поломін свічы
вчера здуто
остатню баню
здерто з вежы
а святы так далеко

Молитва

Каменю живий колиси
ты матір моя
моіх прадідив порох
стопа боса
што крачат яругами світа
іскристы очы младой жены
застыли в твоім лици
Годинам нашым чужий
непромияючий
з горы позераш
на нашы почынаня
(ани ядерны війны
не уймут ти красы)
Поєднай ся зо мном
лиш на своім тілі
тепле місце
і слід мойого пальця

СТЕФАНІЯ ТРОХАНОВСКА

Ціль

іду
іщы не знам докаль
жену
іщы не знам по што
тоты ябка
што в сусіда ся золотят
то моі
хмары тыж
што ся влечут
і смутны і непокоі

іду бо вартат
на выграній ем
зо слиском
але добром картом

* СУЧАСНА ЛЕМКІВСКА ТВОРЧІСТ *

Тін дикой ружы

Што нам принесе
вітер
міцно так дує
той ночы
сонце горяче
за дня
што златом кульом выточыт
гмла отулена в ніч
што шептом тихым
обвістит
все на пращаня є час
жыйте привиды
іщы
дуга доповнит
мій сон
зыйстьом по зливі великій
мою отулит тін
тін ружы
што росне дико

ЯНКО ШКИРПАН

Де без тя піду бескиде

Де тепер піду
де хыжу сой найду на зиму
уж так як ярю
під ялицьом не сяду
уж так як літом
під буком не буду

Де тепер піду
де
ци прийме мя дахто
до себе
ци миліст до мя окаже

Де тепер піду
ци на чужыну дагде
Кєд Лемковину лишу
гмру певно
бо зраджу

Де без тя піду
Бескиде
На плечах тя певно не двигну
а так бы-м прагнув
при собі тя мати
вічно голубити
Кохати

Дротар

сл. ПАВЛО СТЕФАНОВСКІЙ
мел. ПЕТРО МУРЯНКА
гарм. ЯРОСЛАВ ТРОХАНОВСКІЙ

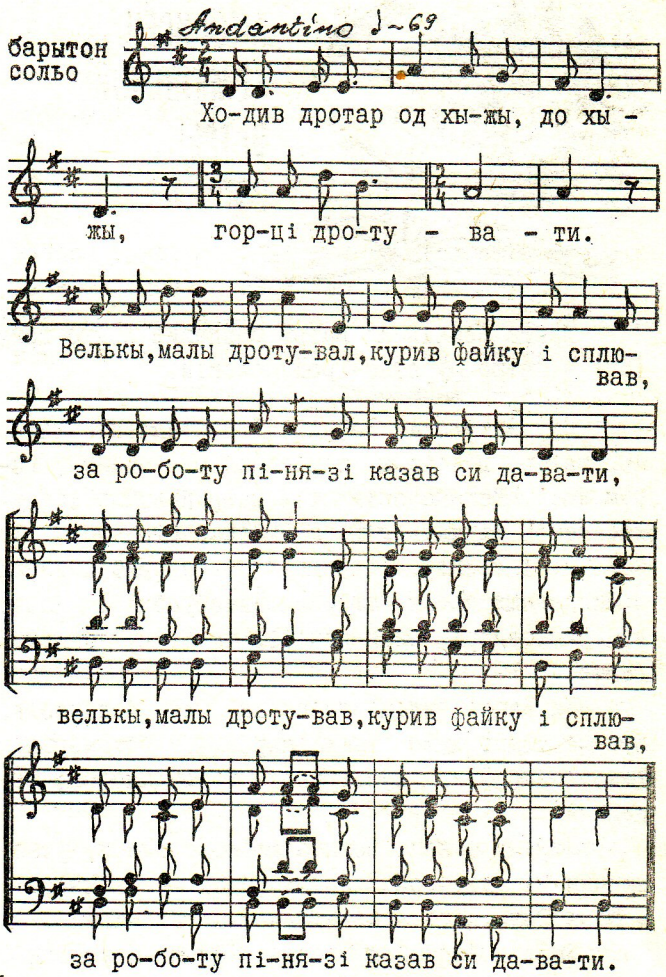

Ходив дротар од села, до села,
горці дротувати.
Палицом ся підперав,
за дівчатми позерав,
кричав: „горці дротувац",
часом собі співав.

Течут горці и велькы и малы,
горці дротуваны.
Не смутте ся дівчата,
же вам течут горнята;
дідо дротар здротує,
а і пожартує.

Ходив дротар по горах стежками,
горці дротувати.
З боку носив торбинку,
звиток дроту, мериндю,
на ногах онучы, кєрпці,
дуган в табакерці.

Ходив дротар з Білой, Чорной Воды,
горці дротувати.
Велькы, малы дротував,
курив файку и сплював,
за роботу пінязі
казав си давати.

ЛЕМКІВСКА ВАТРА '85

ЛІТОПИСЕЦ ЛЕМКІВСКОЙ ВАТРЫ ЗАПИСАВ:

Третю Лемківску Ватру розпалив Лемко Року 1984 - Петро Мурянка-Трохановскій.

На Лемківскій Ватрі '85 поставлено блиско 200 шатер, в котрых помістило ся тисяч з гором люди. Велика скількіст ватрян нашла затишний кутик на нічліг в газдівскых стодолах сіл Ганчова і Высова. „Бездомна" решта притулила ся в численных автах, штырйох автобусах а навет в... контенері, якым приіхав на Ватру змысний лемко.

На Ватрі, крім выміненых обіч конкурсів, організувано дуже інчых імпрез, як розрывковых так і о профілю культурно - громадянскым; серед них:

Стрічу з лемківскыма добровольцями, учасниками II Світовой Війны в рядах Красной Армії Війска Польского і підпільных організаций.

Выступ Ансамблю Пісні і Танця „Лемковина", посвячений 40-літю побіды над фашызмом, зо специяльным, приготовленым тематычно репертуаром.

Матч фотбальний „Карпаты" - „Решта Світа", выграний 2:I через тоту остатню команду. Остатню не в сенсі фактычной вартости, а порядку запису через літописця.

Вшыткы автряны імпрезы попсула кус хвиля, яка не барз хтіла проявити ся в сонци, а сто - варішыла ся з чорныма хмарами, з котрых ляло і ляло, крім того, коли не ляло.

нн

ІШЫ ЄДНА РІЧНИЦЯ

Крім приведеных на 2 і 3 стороні річниц, посвяченых памяти Івана Франка і Івана Кыпака, обходиме того року 70-ту річницю смерти выдатной нашой поетесы - Клавдиі Алексович. Може в дакотрий наступній наший газеті посвятиме ій більше місця.

ЛАВРЕАТЫ КОНКУРСІВ

нн

ЛЕМКО РОКУ 1985 - ФЕДІР ГОЧ

нн

МИСС ЛЕМКОВИНЫ НА РІК 1985 - ІРІНА ГРЫЧ
В-ЦЕ МИСС - ЛЮБОМИРА КРИНИЦКА
В-ЦЕ МИСС - БОГУСЛАВА САЛЯМОН

нн

КОНКУРС ІСТОРИІ І ГЕОГРАФІІ ЛЕМКОВИНЫ
(вшыткы місця екс екво)

I - ЮРІЙ СТАРИНЬСКІЙ, Коморникы Шлескы
ЯРОСЛАВ ТРОХАНОВСКІЙ, Білянка
2 - ВАСИЛЬ МАДЗЕЛЯН, Чмель
СЕМАН СМЕТАНА, Торунь
3 - АДАМ БАРНА, Лігниця
АНДРІЙ СОКАЧ, Горлиці

нн

КОНКУРС ПІСНІ

I - дует АННА і ЄВГЕНІЯ РОЩЕНКО, Люблін
2 - естрадний ансамбль „ЯВОРИНА" - МАРІЯ ГРАБАН, ІРІНА ГРЫЧ, МАРЙОЛЯ ГУРБА, АНДРІЙ і ПЕТРО КЛИНКОВСКЫ, Креница
3 - ДОРОТА ГУБЯК, ХРИСТИНА КВОЧКО і ІВАН КАЛАКУКА з естрадного ансамблю „ВОДОГРАЙ, Любін
ВЫРІЖНІНЯ - молодіжний ансамбль „ГАНЦЯ" з Ганчовой - керівник ТЕКЛЯ ШАФРАН

нн

ДІТОЧИЙ КОНКУРС СПІВУ І РЕЦИТАЦІ

I - АНДРІЙ ГРЫЧ (9 років), Креница
2 - ЕВЕЛІНА ГРАБАН (8 років), Креница
3 - ДАМІЯН ТРОХАНОВСКІЙ (4 роки), Креница

нн

КРІЖІВКА З ВАТРОМ
(правильны розвязаня)

НІНА ГНАТЫШАК - Чмель, АНДРІЙ ГОРБАЛЬ - Бортне, ІВАН ДИЧКО - Горлиці, ОЛЕНА ДУЦЬ - Краків, ПЕТРО КОСОВСКІЙ - Ліпце, ФОМА КОСОВСКІЙ, - Лігниця, ФЕДІР КУЗЯК - Ряшів, ВАСИЛЬ МАДЗЕЛЯН, Чмель, ЛІДІЯ ПЫРЧ - Высова, ЯНІНА РЕПЕЛА - Шпротавка, ЮРІЙ СТАРИНЬСКІЙ - Коморникы Шлескы, АНДРІЙ СТЕФУРА - Вьеляново

нн

TADEUSZ ANDRZEJ OLSZAŃSKI

Łemkowska Watra

Śpiewaj nam, ogniu
już tylko o chlebie
dla wszystkich jednakim
dzielonym serdecznie

Śpiewaj nam, ogniu
o bezpiecznych domach,
o śmiechu dzieci,
o matek nadziejach.

Śpiewaj nam, ogniu
tylko o świec lśnieniu
w pozłocie ikon
i chwale ołtarza.

Śpiewaj nam, ogniu,
wypal dawne rany,
z ciemnych parowów
do rzeki wyprowadź

* * *

Skąd nas tu tylu,
tak przyjaźnie witanych?
Ten świat pokrzywy
ma jeszcze miejsce
na świeżą zieleń,
wyciągniętą dłoń?

Z płaczu wysiedleń,
co padł przekleństwem
na nasze barki;
z władczego krzyku,
butnej nienawiści -
jest widać wyjście
do prawdy, miłości.

Skąd nas tu tylu
i jednych i drugich?
Więc świat ten jednak
jest lepszy,
niż w codziennych snach:
jakaż to nagła nowina !

* * *

Поет,редактор,дослідник. Знаменитий знавця нашых гір і нашых душ. Щирий в слові,обьективний в думці.В тихости - голосний,в загубліню - великій. Гість - учасник кождорічной маленькой,погорджуваной Ватры і корысний молекул Космосу. Тадеуш Анджей Ольшаньскі, - Чловек.

АЛЕКСАНДРА ШИПЛЕЙ

Ідеме на Лемківску Ватру*

(Із нашой подорожы до Польщы)

Авто птахом летіло, а я не могла повірити, же по довгых, довжелезных роках нарешті приіду в Карпаты, одвиджу тоты місця,где минуло моє дітинство.(...)

Наглі рівнина почала тратити свій гладкий, часами скучний вид. Навет повітря стало сьвіжійше. Грудьом легше было дыхати,лем очы заливали ся слезами постійно, і жебы видіти чудо передо-мном, мусілам протерати іх руками не еден, але пару раз. Хотіло ся мі сьміяти, хотіло ся мі плакати, бо передо-мном,як бані нашой церковці в Ізбах, раптом піднесли ся величезны горы.(...)

На полянці, медже селами Ганчова - Высова, в сторону села Ріпкы, на так званім „біваковім полю" были устроєны шатра, і велькій пляц з боку быв уж наполнений автами і автобусами. Видно, же люде зіжджали ся на тото велике свято ден наперед. Там ночували і веселили ся они. І нам тіж треба было приіхати в пятницю,ден наперед, жебы направду ничого не пропустити, жебы повеселити ся так, як лемкы веселят ся,жебы святочний дух Лемківской Ватры в полноті одчути, пережыти і повезти зо собом до Гамерикы,нашым людьом в подарунок.(...)

Коло першой годины пополудни „амфітеатр" заповнив ся. Люде сідили де хто міг. Наступило урочысте одкрытя фестивалю. І ту я подумала, - дійсно Ватра с великом культурном подійом нашого народу в Народній Польщы. Одновив ся дух народний, любов до предків своіх, іх історіі, співанок і бесіды.(...)

Ясны проміня сонця огрівали нас,але пташкы, якбы занепокоены, пролітали з дерева на дерево, і здавало ся мі, же хотіли підповісти, што погода мат ся змінити. Они якбы желали попросити нас, штобы наше настроіня не змінило ся, хоцбы дощ ляв, як з відра, жебы-сме ся тішыли тым, што-сме разом,під одкрытым небом рідных Карпат.(...)

Нетерпеливо очекували-сме на найінтересніший спектакл - устроіня Лемківской Ватры.Серед прекрасных карпатскых краєвидив, збоку,подальше од амфітеатру, было уложене сухе дерево, што было схоже на гору. Велесотня толма люди окружыла ватру, якбы очекуючы появліня ся чогоси надзвычайного, чогоси прекрасного для цілого нашого народа, якбы дахто мав повідомити лю-

ди, што настали таки часы, коли люде сут братами, границ нигде нема, тилько мир і братерство володіе світом, а просты люде, трудолюбивы, чесны, будуют хаты на земли вітців своіх, в якых принимают щыро і сердечно братів, як зо сходу, так і з заходу.(...)

Підчас урочыстости, всім нам відомий колектыв „Лемковина" перешов через цілу сцену; высоко над головами молодых артыстів, на заднику видніли слова Івана Русенка, якы все іщы будят нашы серця і розумы сігати за крашшым, выжшым, за універсальном правдом:

Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты.
І чести не дайме здонтати,
А віры не зломит нам біда.

Та, коли ватра огньом засияла і почала огрівати люди, коли проміня жычливости почали всякати в людскы серця, небо потемніло і зорвала ся страшна буря. Громы грыміли, блискавиці різали на кускы надійне небо карпатскє. Ой, прикро было на серцю, прикро. Не моглам не зрівняти тоту бурю з нападом на руску землю фашыстской Німеччыны, не моглам не подумати о тім, што ся стало з нашым народом в огненных роках і зараз по війні...

І як сильно падав дощ. Ніт,то не была навет злива. То была Лемковина, вірна дочка Руси. Она одозвала ся до народа, заговорила до нашых сердец, барз бідных, споневераных, і зарыдала гіркыма слезами, так, як матері плачут, коли судьба одорве дороге жытя од семейства несподівано, нагло. Перший раз за довгы рокы маса лемків зышла ся під синім небом Лемковины, під тым самым небом, где діды і прадіды нашы одвіку покірно повторяли „Отче наш", співали співанкы про любов до рускаго народа, гмерали за єдність з рідным народомії за справедливіст в світі славянскым.(...)

Як в Лемко Парку, на нашім фестивалю, програма Ватры '85 тіж была посвячена перемозі над німецкым фашызмом. Мудры сут нашы передовы люде, где бы они не жыли,(...). То было не выпадковым, же програма Ватры '85 почала ся стрічом з лемками добровольцями рускоі армії і войска польскаго, з партизанами, лемківскыма борцями з фашызмом в остатній чудовищній війні. 1985 рік, то 40-літя перемогы над гітлерівскым фашызмом, над найгіршым ворогом нашаго народу.

Гості фестивалю мали змогу брати участ в конкурсі історії, географії і культуры нашаго народу. Навет конкурс „Дівиця Лемковины" одбыв ся удачно, даючы лемківскым красуням можливіст вказати красу і талант перед парібками.(...)

В неділю плянували ся: вручыня кандидатур на „Лемка Року 1985", конкурс пісні,конкурс рецитації, і урочыстий выступ ансамблю „Лемковина". Під музыку оркестры „Там-Де-Лем" мала одбыти ся танцувальна забава.(...)

Поляна была єдна велька млака, але то не перешкаджало молодежы гуляти, любувати ся природом.(...) Вночы раптом зас буря, зас громы, зас блискавиці.(...)

Над раном дощ перешов, где-не-где лем сліды остали. І хоц сонце іщы ховало ся за проходячыма хмарами, проміня його украшали нашы горы небывалом красом. Зелень на деревах то златом, то срібром съвіркала. Помалы і хмары почали розходити ся. На шырокым небі они тратили ся, зникали, і выглянуло сонце - тепле, ясне. Заясніла радіст в повітрю. І яку радіст одчувало мое серце. Радувала ся ціла Лемковина.

Виділам дуже люди до ниткы перемоченых,ходили босо, з ногавками закоченыма по коліна.Пішли-сме зо сестром Емільйом до потічка ся умыти. Ой красні там было. Вода чыста,зимна,з ревным смаком. Ту же мое серце вдячне было Лемковині і заговорило гу ній: „Мамцьо моя рідна,не мат на світі од Тебе ліпшой, милійшой, сердечнійшой. Гірске повітря - то Твое дыханя, гірска вода - то слезы Твоі, красний выгляд твоіх квітів - то е Твое лице, журчаня річок і шум лісів - то бесіда Твоя. Нарешті мое серце ся успокоіло і од гнеска готова-м поиирити ся зо свойом судьбом і нич на земли, ниякы богацтва, ниякы скарбы не мают значыня перед лицьом нашой взаімной любови і вірности. Соединити ся з Тобом на вікы, кохана Лемковино - буде найкрашшом кульмінацийом присутности мойой на земли. (...) Емілія нарвала гірского квітя, для мене в подарунок. Барз вдячна-м была ій за тото, бо то не могло стати ся в ліпшім моменті мого жытя. Тот красний букетик квіточків Лемковины нигда не звяне, бо ношу го в серци, і там він остане до остатніх днів мого жытя.(...)

Авто рушыло в північнім напрямі,а велесотня толпа, милой всім нам лемківскоі молодежы, продовжала святкувати Ватру. І здае ся мі,никто з нас, хто мав нагоду побывати на Ватрі, не перестане святкувати ей., бо Ватра то е жытя нашого народу.

*) Есей Александры Шиплей „Ідеме на Лемківску Ватру" опубликував в номерах 43-47 тыжневик „Карпатска Русь". Позваляме собі помістити його фрагменты в „Голосі Ватры",хоцбы прото, што е він єдным з найкрашых дописів „Карпатскоі Руси" не лем в 1985, але і в остатніх пару роках. Мы, організаторы Лемківскоі Ватры, дякуеме Вам, Пані Александро за тепле слово.

ВЫДАТНЫ БОРТНЯНЕ

Димитрий Бортнянскій (1751 - 1825). Найславнійший бортнян, а і лемко, хоц быв ним лем з походжыня. Його дідо емігрував поч. XVIII віку на лівобережну Україну. Час і місце осеління сугеруе, што поступив він так, жебы уникнути репресий, яки по упадку Православной Перемыской Єпархіі (1691) і насильным впроваджуваню в жытя унії, огорнули цілу Лемковину.

Димитрий Бортнянскій вродив ся в Глухові (теп. Сумска обл.). Семилітнім хлопцьом за прекрасний голос взятий быв до петербургской придворной капелы. В 1769 - 79 р. студиював в Італії, де поставлено його оперы „Креонт", „Алкід", „Квінт Фабій". В 1779 - 96 роках є капельмейстром, а од 1796 р. дыректором царской співочой капелы. Крім выше спомненых, написав іщы оперы „Свято сеньйора", „Сокіл", „Сын - суперник" і ряд вокальных і інструментальных творів. Найбільше єднак талант його проявив ся в церковній хоровій музыці. Творы Бортнянского, яких скомпонував понад 100, до днес сут непереверщены в своій красі. Мае іх в репертуарі кождий більший церковний хор, як Схід християнскій довгій і широкій.

Фома Полянскій (1796 - 1869). Син священника, пароха в Бортнім. По закінчыню наук, в 1819 р. приняв сан священничий, а отримавшы ступень доктора богословія, заняв по Григорию Яхимовичу єпископскій престіл в Перемышли (1859). Шыро опікував ся своім епархійом і часто візытував підлеглы му парохії. Быв меценасом для здібной молодежы, чого приміром (смотр в наст. статьі) є особа сп. Юліана Пелеша. Писав по руски і по польски, м.ін. „Słowo jedno w celu wzajemnego porozumienia się" (Перемышль 1848). Глубоким знаньом свого діла і великым патріотызмом одзначают ся його пастырскы посланія, якыма придбав собі загальне признаня і любов.

Юліан Пелеш (1843 - 96). Быв сыном бортнянского дяка; мати походила з Нещів. До народной школы учащав в Ясли, до гімназиі в Пряшеві і Перемышли. В 1867 р., по закінчыню богословія в Відни, быв рукоположений на священника єпископом Фомом Полянскым і назначений префектом руской духовной семінарии в тым же Відни. В 1870 р. отримав докторат богословія і через деякій час переіхав до Львова, де заняв місце префекта духовной семінарии і професора богословского факультету при Львівскым Університеті. В 1874 р. вертат на давне становиско в Відни і є м.ін. приватным учытелем австрийского престолонаслідника, архикняза Рудольфа. В 1885 р. остае назначений першым єпископом новой грекокатолицкой епархіі в Станіславові, а од 1891 р. переймуе перемыску єпископску кафедру, де трудит ся до смерти.

Є Пелеш автором великого числа прац науковых, в тым „Істориі Східньой Церкви" (по німецкы). Участвував м.ін. в заложыню цінного періодыку „Рускій Сіон", і - на запрошыня німецкых вченых - в опрацуваню „Богословского Лексыкону" (енциклопедиі), выданого в Фрейбургу.

Меланія Собин, з дому Нецьо. Вродила ся 30 серпня 1920 року. Од наймолодшых літ звязала ся з аматорскым жытьом артыстычным в розспіваным рідным селі. Была значно очытана завдякы свому вітцю, выпускникови рыманівской гімназиі, вязньови Талергофу. Великым ударом для той вражливой, молодой втовды душы было переселіня. Оддзеркалило ся оно в ей творчости, повній тугы і внутрішнього болю. Жытя выстелене терньом дало ій лем тівко радости, што остатні роки могла пережыти в рідним Бортнім і ту, хоц передчасно, 5 лютого 1979 р. вмерти.

Опубликувала за жытя лем три вершы. По світі блукают ей рукописы. Маме надію, што „Голос Ватры" дійде до тых, котры сут хвильовыма властителями рукописів і поезия Меланіі Собин ожыве друкованым словом.

Федір Кузяк. Вродив ся 25 грудня 1926 р. Молодым хлопцьом брав участ в борбі против фашыстскым окупантам. По переселіню на Землі Західні замешкав в Лісци к/Любіна. Быв співорганізатором культурного жытя лемків на чужыні. Старше і середнє поколіня памятат го напевно з ролі Амроза в Русенковым „Вертепі в Карпатах", якій постаплено в 1957 р. Уж тридцет праві років друкуе на „Лемківскій Сторінці" свої репортажы, оповіданя, гуморескы. В своій творчости сігат часто до скарбниці лемківского фольклору - легенд, народных переказів.

В біжучым році, в якым святкував буде шістдесяту річницю трудолюбивого жытя, обраний остав Старостом ІУ Лемківскої Ватры. Редакция „Голосу Ватры" уж тепер складат Вам, Шановний Ювіляре, найкрашы жычыня. Старостте цасливым прапорцьом Лемківскій Ватрі '86 в своім рідним Бортнім. Жыйте многая літа, і - жебы жытя было весільше - пиште свої чудовы гуморескы.

МЕЛАНІЯ СОБИН

Лемковино

Дорогому Нянъови
– в вічну памят

Карпаты – Бескиды,
Краю молодости,
Земльо моіх надій незбытых
Ківко там свободы
Было і радости,
Як легко там было ходити.

Не сады, винниці,
Лем буки, ялиці
Вашы покрывают хырбеты,
Мятом, чабриками
Пахнут в сонци травы,
Студена водичка, лем пити.

Верхы і долины –
Моя Лемковино,
Земльо птахів співом славлена!
Надійде до тебе
Мій голос з чужыны,
Послухай ты його, едина:

Далеко од тебе
Бье ся серце мое,
В мысли мі не зыйдеш николи;
Не мож привыкнути,
Тебе позабыти,
Серцю приказати. Бо болит!

Бо пташына в клітці,
Хоц выгоды мас,
В розпачы по стінах бье крылом.
Я, хоц і не в нужді, –
Радости не маю,
Бо нич мі в чужыні не миле.

По твоіх убочах
Блуджу ноченьками,
Горну ся до тебе, як дитя,
В ден думкы все летят
Дитинства слідами,
Не забуду тебе без жытя.

Не мав я достатків,
Не мав я богацтва,
Лем была свобода, мир, воля.
І яр розквитала
Там в жыту найкраша,
Остала веселіст там моя.

Помру на чужыні,
Як птах пораненый
Далеко од гнізда свойого;
Уж мі не зашумит
Нигда верх зелений,
Вырвано мя силом од нього.

ШТО ПИШУТ

"Dziennik Polski" 1o1)86

Piękna książka z fatalnym posłowiem

Wielokrotnie już recenzowaliśmy, nie szczędząc słów uznania, publikacjom Sądeckiej Oficyny Wydawniczej WOK. Są to z natury rzeczy oceny doraźne, "na dziś". One również są potrzebne, lecz warto sobie może uświadomić, że gdy po latach zmieni się perspektywa, niektóre zjawiska współczesne zobaczymy w innym, pełniejszym świetle. Przyszłemu historykowi łatwiej niż nam będzie ocenić, jakie znaczenie miało rozpoczęcie przez SOW systematycznego publikowania poezji i prozy łemkowskiej. Zapewne, jak to bywa, niektóre z tych tomików zwietrzeją – ale za to inne, dziś nie zawsze należycie doceniane, nabiorą z czasem woni i barwy niczym stare wino.

Już dzisiaj można powiedzieć, że utwory pisane po łemkowsku (naturalnie zdarzają się wśród nich lepsze, gorsze i całkiem słabe) spełniają ważną rolę kulturotwórczą. Są pilnie czytane, mają licznych odbiorców, a nawet naśladowców. Zaspokajają autentyczny głód. Propagowanie przez SOW piśmiennictwa łemkowskiego ma także duże znaczenie pozaliterackie, także dla Polaków – przyczynia się bowiem do stopniowego zabliźniania społecznej rany, jaką wciąż jeszcze stanowi problem Łemków. Obecnie ten aspekt zagadnienia jest słabiej dostrzegalny, ale w miarę upływu czasu będzie coraz lepiej widoczny.

Ukazał się właśnie „Smak doli" Semana Madzelana w przekładzie Zdzisławy Zegadłówny i opracowaniu graficznym Krzysztofa Kajdera. Autor pochodzi z Florynki na Sądecczyźnie, w 1947 został wysiedlony pod Lubin. Proza Madzelana podejmuje sprawy złożone i bardzo bolesne: pierwsze lata bytowania Łemków na Ziemiach Zachodnich. Autor mógł podejść do tematu rozmaicie starać się przypomnieć podstawowe fakty, albo wylać z siebie wielki żal. Lecz wybrał formę jeszcze trudniejszą. Bez napastliwości, ale i bez cienia moralnego kompromisu opowiedział, co czuł on i jego pobratymcy w tamtych tragicznych latach. Powstał wstrząsający dokument miłości do rodzinnych stron, rozpaczy i wspaniałej chłopskiej dumy. Nie usiłuję „Smaku doli" streszczać, bo to niemożliwe. To po prostu trzeba samemu przeczytać. I spróbować zrozumieć.

Surowa, piękna proza Semana Madzelana została zaopatrzona w posłowie Tadeusza M. Trajdosa.

Zestawienie obu tematów jest szokujące. Podczas gdy Madzelan, pełen godności, pisze o spra-

ЯК ПИШУТ О НАС

wach najtrudniejszych, Trajdos z arogancją pseudonaukowca wchodzi w temat jak słoń do składu porcelany i usiłuje zrobić w nim "porządek". Mniejsza już o nieporadności stylistyczne i gramatyczne, anachronizmy, chaotyczność wykładu i inne błędy na poziomie wystraszonego maturzysty. Mniejsza nawet o to, że hipotezy historyczne przedstawione są u Trajdosa jako niepodważalne fakty, podane tak, jak gdyby autor właśnie wrócił z wycieczki w dawne stulecia i teraz relacjonuje, co widział na własne oczy. Lecz najbardziej w tym posłowiu razi zarozumiały ton, bezserwierstwo, które wydaje się Trajdosowi patriotyzmem. Dawno już powiedziano, że aby sprostować jedno błędne słowo potrzeba kilku - dziesięciu słów. Aby sprostować wszystkie błędy posłowia, trzeba by napisać drugie.

Bardzo dobrze, że proza Semana Madzelana wyszła drukiem i będzie żyła pośród nas.

A. KROH

Poezja pogubionych słów

- Jak Pana przedstawić?

- Piotr Trochanowski, Łemko.

- Ale swoje utwory publikuje Pan pod pseudonimem, rozmawiam więc...

- ...z Petrem Murianką.

- Nazwisko nie jest, jak mi się zdaje, pustym dźwiękiem.

- Napisałem kiedyś krótki poemat "Murianczysko" - mrowisko. Przedstawiłem Łemków jako mrówki. Mrówki budują mrowisko, przychodzi dzik i roznosi mrowisko po całym świecie. Mrówki się zwołują: hej! hej! sestryczko! hej! hej! bratczyku! Znów zbudujemy! Nowe mrowisko... Jestem niskiego wzrostu, pleców szerokich w dosłownym i przenośnym sensie nie mam, więc również jestem niemocny jak mrówka, a chciałbym mieć swój dom i żyć jakoś... w swoim mrowisku.

- W jakim języku Pan pisze?

- Po łemkowsku. Pisałem trochę po polsku, gdyż we wczesnej młodości po łemkowsku było mi trudno wyrazić to, co zamierzałem. Potem w czasach, gdy byłem w seminarium pisałem również po rosyjsku. Zaniechałem tego. Wstydziłem się nieco, że nie zacząłem od razu w swoim języku. Im więcej pisałem, tym uporczywiej starałem się odnajdywać stare łemkowskie słowa. Rozpytywałem jak się co nazywa. Starych ludzi pytałem o nazwy drzew, kwiatów, przedmiotów. Dziś uważam, że w swoim języku mogę wypowiedzieć wszystko. (...)

Rozmawiał: JACEK WALOCH

"Fakty" Nr 36 7.09.1985r.

Nostalgia

Aktywność kulturalna Łemków - tu przypominam poetów P. Murianką, H. Duć, zespół "Łemkowyna" itd. - nie jest co prawda zjawiskiem nowym, posiada kilkudziesięcioletnią historię, niemniej dziś znajduje się w fazie szczególnie interesującej. Młoda generacja w różnych formach kultury widzi jedyną szansę integracji i odrodzenia. Dobre warunki i oparcie znajduje w demokratycznej, pluralistycznej polityce kulturalnej naszego państwa.

Wracam do poezji Władysława Grabana. Autor osiągnął już znaczną świadomość artystyczną. Oto jak interpretuje swoje wiersze: "Przede wszystkim staram się nie rozwlekać tematu. Wiem, że na pierwszym planie będzie przyroda, później zaś temat łemkowski, w który wrastałem z upływem lat".(...

Pisze zatem Władysław Graban: "Temat łemkowski być może jest mało czytelny, mniej znany. W związku z tym różnie można go odebrać. Sprawą dodatkową jest choćby to, że przedstawiony obraz Łemkowszczyzny, np. przez Harasymowicza, znacznie różni się od obrazu, jaki widzą Łemkowie, a przede wszystkim ci młodzi, piszący. My nie doznajemy zachwytu z powodu gronostaja, który przebiega wśród zgliszcz cerkwi lub też z jego samczej postawy w spotkaniu z sąsiadką łasicą!"

Różnice punktów widzenia są umotywowane. Dziwiłbym się gdyby ich nie było! Młody poeta konkluduje: "Dlatego też próby mojego pisania nie będą zachwytem nad tlejącymi resztkami łemkowskiej kultury".

W dzień zaduszny

Cień pada ptakiem
w sad szczerniały
bukietem pokrzyw
w studni oczodoły
węgla rozdarte
zgaszonym słońcem
płoną
polana losu
niedopalone resztki
człowieczeństwa
we mgle tarnina
liże stopy
chłodem

Jeszcze zdanie o tomiku pt, "Twarz pośród cieni". Posiada wartość podwójną. Wiersze Władysława Grabana przesądzają o pierwszej. Pejzażowe, istotnie polemizujące z tradycją Harasymowiczowską, nb. rozumianą jednostronnie.(...)) Tworzą spójną jakość, nostalgiczny krajobraz. Drugim walorem tomiku są fotografie Stanisława Leszczyckiego, w których przetrwała Łemkowszczyzna lat trzydziestych.

JACEK KAJTOCH

"Gazeta Krakowska" Nr137 13.06.1986r.

сякé, такé, вшелякé,

КАРТЫ З ДІДОВЫХ ЧАСІВ

ОТЕЦ (лежыт на постели і кличе сына, котрий лежыт на пецу):

– Стан-ле, сыну, і подай мі воды.

– Кед мі далéко, няню.

МОЛОДШИЙ СЫН (лежыт на лавці):

– Не просте дармо того ленюха, але станте, сами ся напийте і мі подайте.

. . .

– Ваню, чом ты так часто бесідуеш голосно сам зо собом?

– Бо, видиш, люблю часом побесідувати з мудрым чловеком.

. . .

– Коли нес овідків о твоій крадежы, цигане, то суд тя звільнят од кары.

– Барз добрі, пане судья. То значыт, дайме на то, вшитко тото, што ем взяв, може остати в мене.

нн

Ци знаш тых Лемків?

Остатня буква даного назвиска (імена) є одночасно першом буквом наступного. По іх вписаню (ужыкувато), з означеных піль належыт горызонтально, од ліва до права, одчытати двоверш, афорызм П.Мурянкы.

1)Автор „Блудного сына", родом з Розділя, 2)автор „Смаку долі", 3) в рр.1550-70 записав першу знану баладу „Штефан воєвода", 4)доктор філософії, выдатний публицыста, родом з Камяной (1851-1914), 5) выдатний вчений, автор „Руской граматыкы (1739-1800), 6) лемківскій збійник, од него подібно бере свою назву село Копчова, 7) поетеса, родом з Красной (1830-1916),8)професор Ягайлонского Університету, родом з Фльоринкы (1824-88), 9) Кир ..... Сембратович, Митрополит Галицкій, родом з Кроницї (1821-1896), 10) доброволец, выступував з доповідю на III Лемківскій Ватрі, 11) імя поетесы Алексович, 12) Арсен з „Лемківской Сторінкы", 13) контрабасиста „Лемковины"(сеньор), 14) народна, фікцийна постать, приятель Максима, 15)імя поетесы з Бортного, 16) імя автора збірки „Уродив ся я хлопом" (1894-1974), 17) псевдонім Івана Віркнянского („ЛС"), 18) найвыдатнійший лемківскій писменник XIX ст.(1843-93), 19)в тогорічнім „Голосі Ватры" одзначаме 130-ту річницю його уродин, 20) тогорічний староста Лемківской Ватры, 21) псевдонім П.Стефановского, 22) наш Учытель, 23) автор різбы „Лемко" (з файком), 24) родове назвиско Б.І.Антонича, занехане йому дідом (скояр з домовым звірятком),25)освітний діяч ,родом зо села Дошно,замучений гітлерівцями (1919-1943).

ПРИПОВІДКЫ

Повідают з уха до уха, а чути – з угла до угла.

. . .

Знай на час повісти, але іщы ліпше – знай на час змовчати.

. . .

Не вір брату рідному, а вір свому оку кривому.

. . .

З тым ся не треба вадити, кому ся треба кланяти.

. . .

Ліпше з розумным стратити, як з бортаком найти.

. . .

Коли ес сытий – спомний о голоді, коли ес богатий – памятай о біді.

. . .

За гором сут іщы горы, за мудрым – іщы мудрійшы.

. . .

Легше підперати очами, як плечами.

. . .

Не ждати там добра, де сліпий видячого веде.

. . .

Коли бортакы сплят, – выконуют громадску корысну роботу.

. . .

Чекайте ціпы, – прийде на вас осін!

нн

Буквы з піль означеных номерами од І до 55 дадут розвязаня кріжівкы - фрагмент верша Меланіі Собин.

КРІЖІВКА З ВАТРОМ

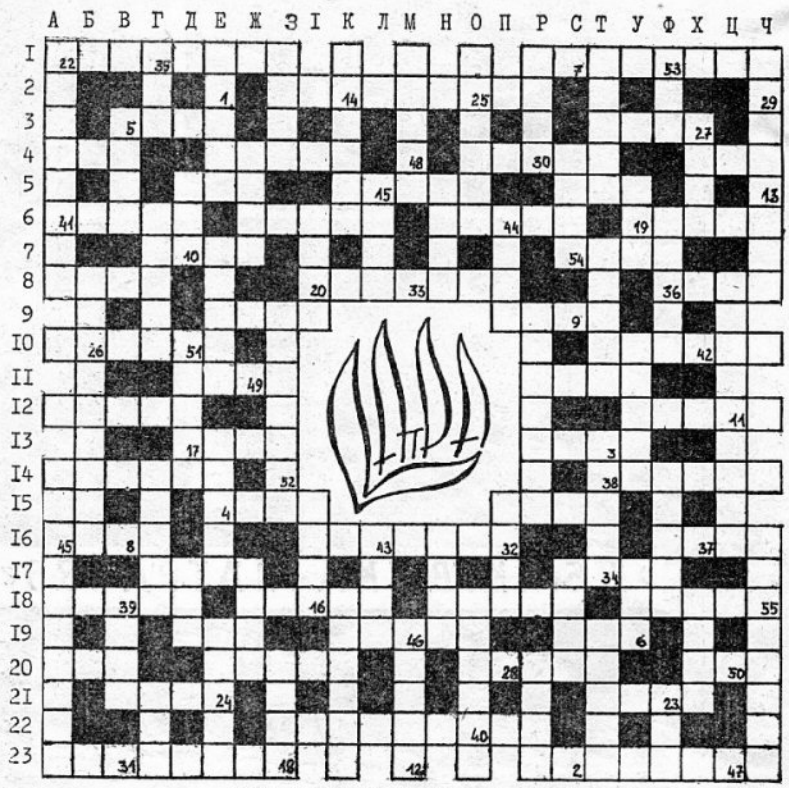

Розвязаня двох штонайменьше задань надсылати належыт на адрес: П.Трохановскі, ул.Крашевского 36/3, 33-380 Криниця, до дня 20 серпня І986 р.

ГОРЫЗОНТАЛЬНО: І) выдатний лемківскій поет і вчений (І783-І849) // сусід Зындрановой, 2)наш репрезентацийний ансамбль пісні і танця, 3) не лем в оріху // диво, 4) фаза місяця //сучасний знаний історык Закарпатя //бита дорога // знущав ся над лемківскыма збійниками, 5)ріка східньой Лемковины // тяжше од желіза //з птахом і рыбом в байці Русенка, 6) дерево знад воды // в іглом //нпр."Тайна Вечеря"// до городжыня, 7) ріка на Західніх Землях //більший од лавкы, 8) ліва притока Попраду //почесна за добре місце на ватряным конкурсі //рано на траві,9)псячий пыск //остыр,або печатне писмо,І0)тече через Свидник //листясте дерево, ІІ) Ваньо // од него Драбскій Пут в Бортнім, І2)„мадярскє"село коло Новой Веси //мудрий маєго дуже, І3) плід //высока будівля, І4) улий при улию // на церковній вежы, І5) шевскій цьвачок // в вертепі приносят іх царі, І6) з птахом і раком (поз.5) //колишній діточий ансамбль з Ганчовой // луг, або Укач з Євангелиі, І7) напиток //част стопы, І8) мысель //найславнійша руска княгыня //еліта давньой Руси //скупліня думок, І9) мужескій голос //лемківскій естрадний ансамбль з Пшемкова // ма єй добра пила,а і сокыра,20)Іван Грозный //парох в закарпатскых лемків //територия займувана через даний нарід, племя //не пчола, 2І) адміністрацийна єдиниця США //біблийний убийця, 22) дровно трепоты, 23)знає ся на звіздах //начальний редактор „Нашого Слова".

ВЕРТИКАЛЬНО: А)найвыдатнійший з будителів(І803-І865) //село над верхньом Вислоком, Б)займують ся материяльном і духовом культуром даного етносу, В) дерево на гушлі //весільний Мендельсона,або Я.Трохановского, Г) змий //на пиво або на капусту //мало го Авраам не спалив//„быче" звіря, Д) вышні,сливы,яблони // з барвінку //невільник, Е) мала мужа //вкрыват руку // ІУ Лемківска //імено з псевдоніму Івана Головчака Ж)найчастійше лемківскє жіноче імено //трафлят на камін, З) належыт до УСКТ //ліва притока Сану //в музыці і в роботі, І) ностальгія // до квасного молока, К) обчий веселости //діло гончаря,часом дротаря, Л) скриня //легендарний основатель Кракова, М) вістка, в приповідці з послом //тріскучий в січни, Н)в ладі і в труні //село під масывом Хрыщатой, О) мож на ним пискати //малий олень (єлень), П) іний // найбільша в загорідці, Р)старий з репертуару„Лемковины" //село коло Рыманова //мораль (по церковнославянскы), С) згідно зо співанком не продают в ним оценят //гусяче сільского писаря, Т) поденкы, або - з тисяча // тріскат з ватры //там похований О.Максим Сандович //права притока Дунаю, У)дорадця соловія з байкы Русенка //не лем ікона //найстарший в картах, Ф) верба плачуча //овоч гороху //село в устах закарпатскых лемків //неволя (перестаріле), Х) монастыр //найбільший осередок жытя монастычного в Греции, бывали в ним ченцями і выхідці з Карпат, Ц) співпрацівник, Ч) міра на молоко //метрикальний Афтан, Афтанас.

Выдано з нагоды „Лемківской Ватры '86", старанєм Комітету Організацийного Ватры і ансамблю „Лемковина". Друк: ДН в Кракові,з-д нр II в Кренициы. Тираж: І000 примірників.

„ГОЛОС ВАТРЫ" зредагували: Петро Трохановскій і Володислав Грабан; співпраця технічна: Іван Шкирпан і Михаіл Синява; портреты выконав Лешек Зигмунт; розрывкы розумовы - (м).

»ЛЕМКІВСКА ВАТРА '85«
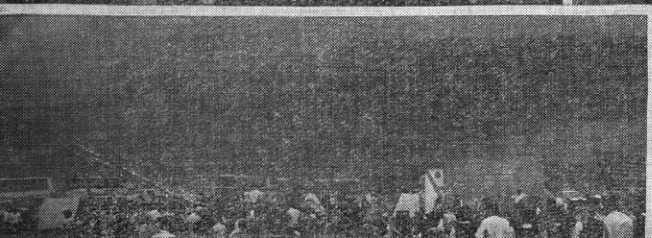
ОКОМ ФОТОРЕПОРТЕРА